

Сабақты ұйымдастырудың психологиялық аспектілері

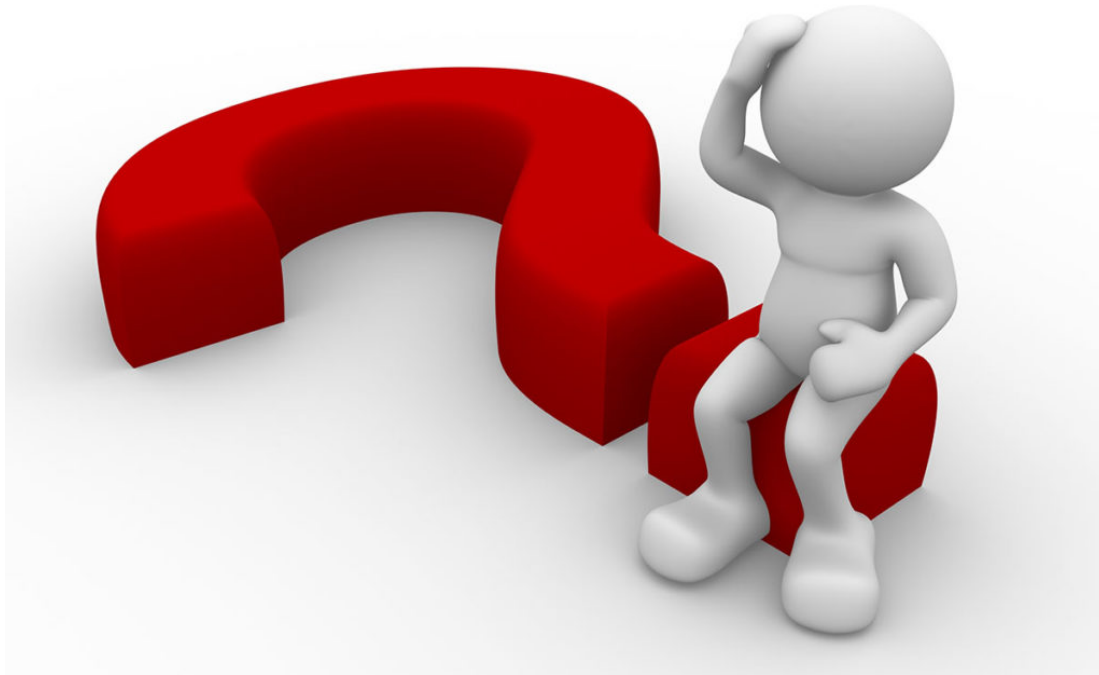
М.Өтемісұлы атындағы БҚУ

**Мектепке дейінгі және бастауышта білім беру
кафедрасының аға оқытушысы, психология магистрі**

Ақымбек Гүлазира Шардарбекқызы

Сабақты ұйымдастыруда сізде кездесетін қиындықтар қандай?

Қазіргі сабақ оқушының жеке тұлғасына бағытталған болуы керек, өзі оқитын, білімін іс жүзінде қолдана алатын, рефлексия дағдылары бар, өзін-өзі таныстыра алатын, жеке және ауызша қарым-қатынас жасай алатын, сабақта өзін жайлы сезінетін оқушының құндылықтық-мағыналық және жеке дамуына жағдай жасау керек.

Қазіргі сабақты өткізу үшін мұғалім үйрету мен оқытудың психологиялық тұжырымдамаларын, оқу іс-әрекетін басқару теорияларын білуі керек, оқытуда әр түрлі педагогикалық технологияларды қолдану кезінде мүмкін болатын белсенді тәсілді жүзеге асыруы керек.

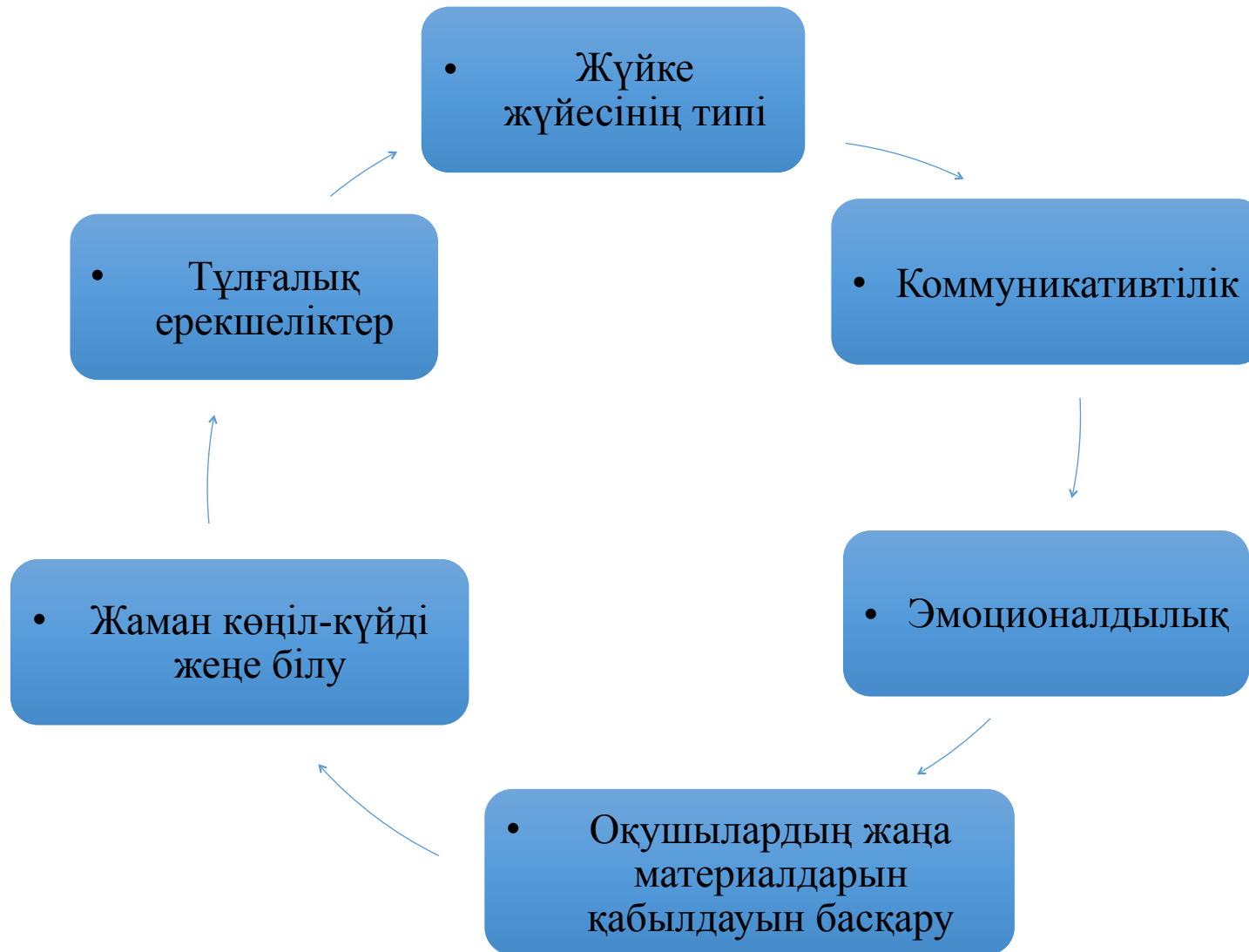

Сабақтың психологиялық аспектілері:

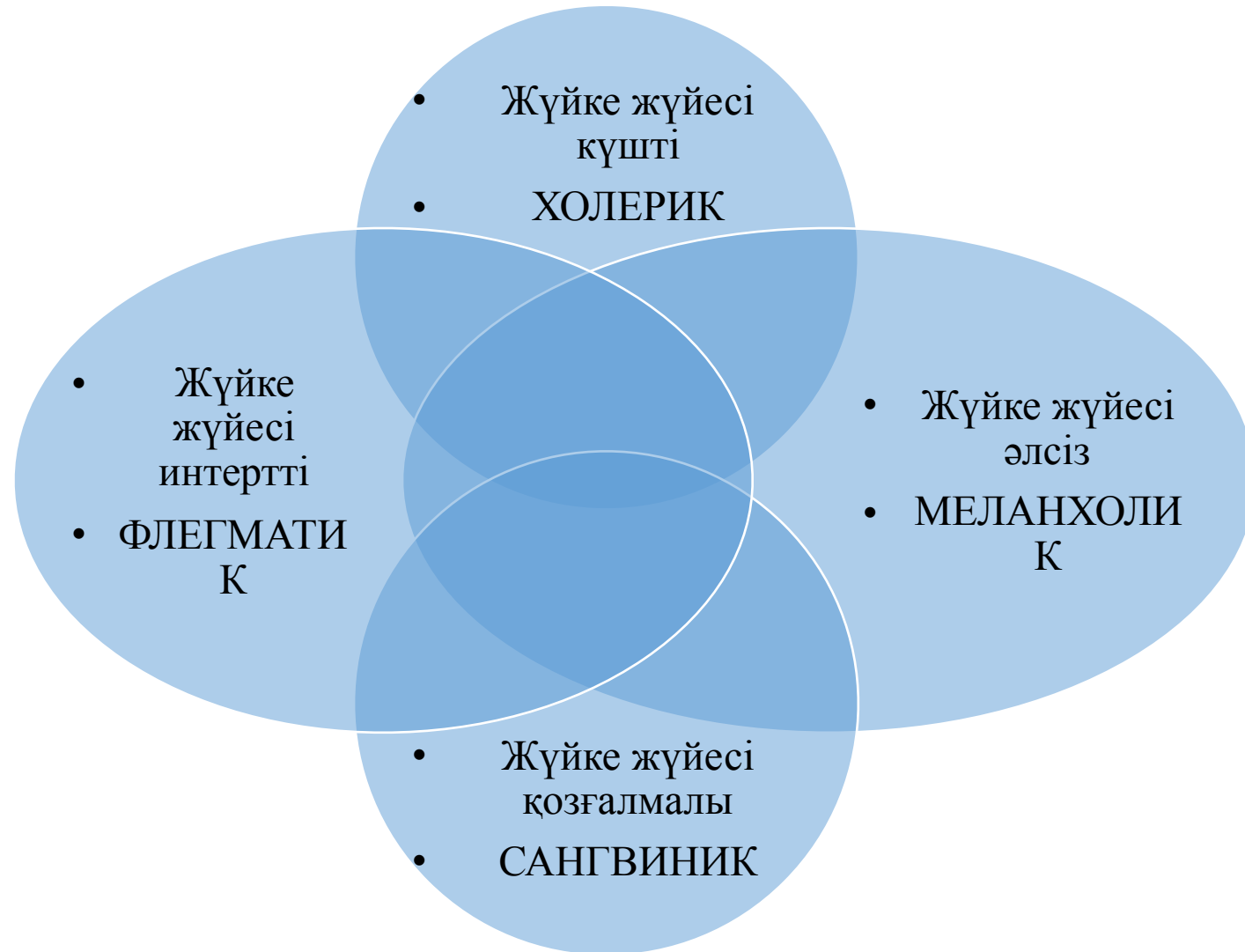
• 1. Сынып ерекшеліктерін есепке алу:

- Сынып деңгейі;
- Оқушылардың пәнге қатынасы;
- Сынып жұмысының қарқыны;
- БЕД (білім, ептілік, дағды) қалыптасқандығы;
- Оқу іс-әрекеттерінің әртүрлі түрлеріне қатынасы;
- Оқу жұмысының әртүрлі формаларына, оның ішінде дәстүрлі емеске де қатынасы;
- Сыныптың жалпы тәртібі.

2. Жеке ерекшеліктерді ескеру:

Жүйке жүйесінің типіне қарай оқушылар

Сабақтың басқа психологиялық аспектілері:

- 1. Нақты оқу пәнін және нақты сабақты оқу соңында оқушылардың дамуын жобалау (БЕД-дағы өсу, танымдық үдерістерді, жеке қасиеттерді дамыту).
- 2. Оқушылардың жадына, ойлауына жүктеменің қатынасы (оңтайлы жад көлемі 7+-2 объект).
- 3. Оң ынталандырудың, оқушыларды іс-әрекетке итермелеудің (атқарылған жұмысқа байланысты оң сезім тудыратын пікірлер, қызығушылықты көтермелейтін көзқарастар, қиындықтарды жеңуге деген ерік-жігер және т.б.) және теріс ынталандырудың, мәжбүрлеудің (бағаны еске салу, өткір ескертулер, нотаациялар және т. б.) арақатынасы.
- 4. Сабақтың басында және оның барысында мұғалімнің жұмыс жағдайындағы көңіл күйі.

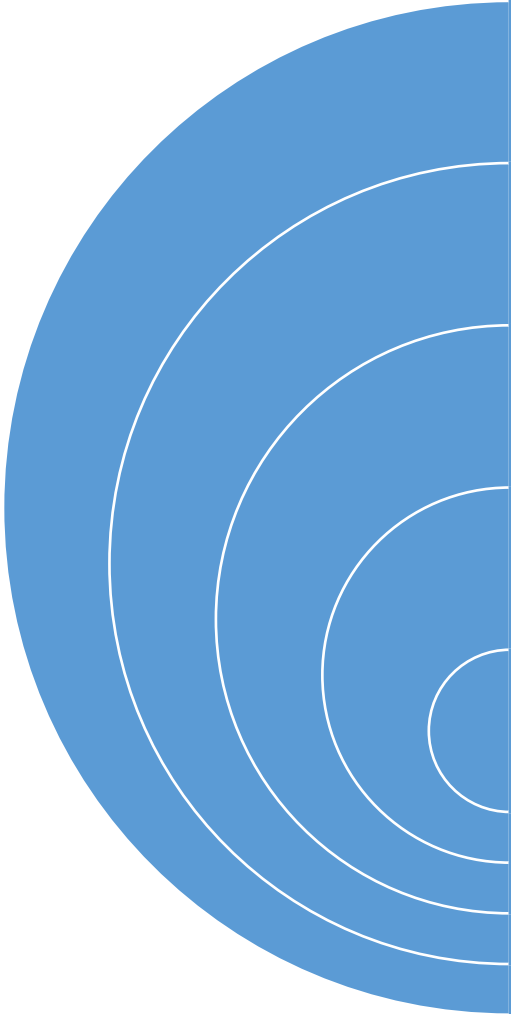
- 5. Педагогикалық әдеп.
- 6. Сабақтағы психологиялық климат (қуанышты шынайы қарым-қатынас, іскерлік байланыс атмосферасын сақтау).
- 7. Оқушылардың танымдық іс – әрекетін басқару.
- 8. Ұйымдасушылық (тәртіп).
- 9. Оқушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеру.
- 10. Сабақтағы гигиеналық режим.
- 11. Материалды ұсынудың эмоционалдылығы (**интонация** ақпараттың 40% дейін меңгеруге мүмкіндік береді).
- 12. Сабақтың оңтайлы қарқыны мен ырғағы.
- 13. Оқушылар іс-әрекетінің түрлерін ауыстырып тұру, оқытудың әртүрлі әдістері мен тәсілдерінің жақсы үйлесуі, физикалық және психологиялық разрядты қосу.

Психологиялық тұрғыда мұғалім меңгеруі қажет психотехникалар дағдылар

Сабақтың сәтті өтуін қамтамасыз ететін ережелер:

-
- 1. Оқушылардың алдына нақты және анық міндеттер қою, материалды ұсыну логикасын сақтау.
  - 2. Мейрімді болу керек, оқушыларды жәбірлемеңіз, олардың **білмейтініне және түсінбейтініне шағымданбаңыз**. Есіңізде болсын, егер оқушылардың көпшілігі бір нәрсені білмесе немесе түсінбесе, онда қатені олардың іс-әрекетін ұйымдастыру тәсілдерінен іздеу керек.
  - 3. Оқушыны үзбеңіз, оған соңына дейін айтуға мүмкіндік беріңіз. Анық емес жауап түсініксіз сұрақтың салдары болуы мүмкін.
  - 4. Оқушылардың талаптарды қалай түсінгенін міндетті түрде анықтай отырып, тапсырмалар мен нұсқаулықтарды нақты, қысқаша беріңіз.
  - 5. Мұғалімді оқушылар қалай тыңдап отырғанын мұхият бақылау. Оқушылардың зейінінің жоғалуы-бұл жылдамдықты өзгерту, айтылғандарды қайталау немесе сабақ барысында қосымша материалды қосу керек деген сигнал.

- 6. Белсенді тыңдау, тапсырмаға көңіл бөлу зейін бөлудің көрсеткіші болуы мүмкін екенін есте сақтаңыз.
- 7. Уақытты үнемдеу, сабақты уақытында бастау және аяқтау, оқушылардың ұзақ уақыт жұмыс істеуіне жол бермеу (сабақтың сыртқы және ішкі тәртібі).
- 8. Әрбір талаптың орындалуына қол жеткізу. Сабақта бірде-бір талап жай ғана жарнама сияқты болмау керек! (үй тапсырмасын тексеру маңызды).
- 9. Сабақтың темпі қарқындылықты ұстап тұра алады.
- 10. Оқушылардың сұрақтарын ынталандыру, олардың бастамасын қолдау, белсенділігі мен хабардарлығын қолдау.

Оқыту технологияларын қолдану білім мен дағдыларының өсуіне, танымдық процестерді дамытуға, болашақта олардың қоғамда және еңбек нарығында бейімделуі мен әлеуметтенуіне ықпал ететін оқушының тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға, өсуге мүмкіндік береді.

Мұғалімінің ерекше назары оқу процесіндегі баланың тәжірибесіне, оның сабақ материалы мен мұғалімге эмоционалды қатынасына аударылуы керек.

Оқу іс-әрекетінде эмоциялар мен сезімдердің маңызы зор. Егер балаға сабақта іш пыстыртатын, түсініксіз болса немесе мүмкін қателіктен, өз-өзіне күмәнданудан және т.б. қорқыныш сезімі болса, оның оқу іс-әрекеті мен мінез-құлқында көптеген проблемалар болады. Оқушының оқу пәніне қызығушылығын ояту қажет.

Оқушылармен жұмыс жасаудың әдіс және тәсілдер:

1. Оқушылардың сәтсіздігін баса көрсететін ережеден бас тартыңыз.

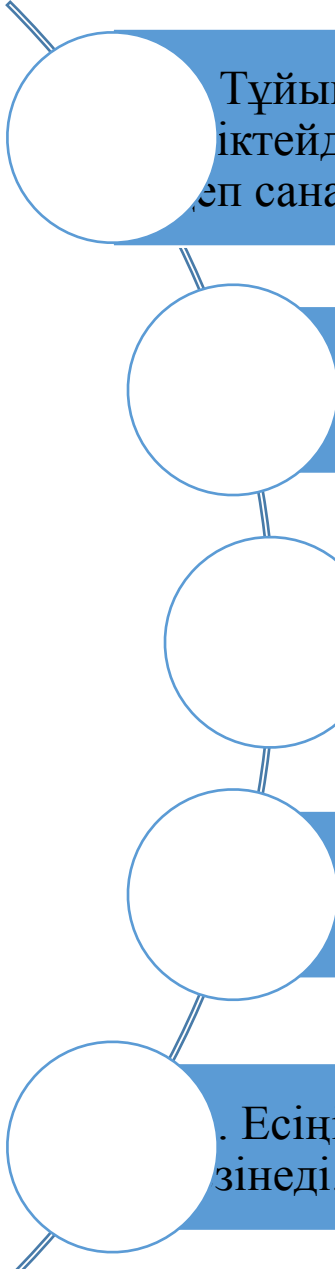
2. Балалардың бір-біріне тікелей қарсылығын болдырмаңыз.

3. Бүкіл сынып алдында "ұрыспау" керек.

4. Тіпті "әлсіздердің" кішкентай жетістіктерін байқаңыз, бірақ оны күтпеген нәрсе ретінде күрт атап өтпеңіз.

5. Оқушылардың бір-бірімен жақсы қарым-қатынасына қол жеткізіңіз.

6. Сыныптағы қарым-қатынас тек оқу үлгерімімен ғана емес, сонымен бірге адам басқалар үшін жасаған игі істерімен де анықталуы керек екенін үнемі атап өту керек.

Тұйық, "қызықсыз" балалармен жиі сөйлесіңіз. Балалардың мінез-құлқы әлі де көп жағынан іктейді, және олар мұғалімнің сыныптастарымен сөйлескенін көргенде, олар оны қызықтырады деп санайды және сонымен бірге осы "қызықсыз" оқушыларға қызығушылық таныта бастайды.

Әйелдердің мақтанышы мен ерлердің қадір-қасиетіне мұқият болыңыз.

Балаладың өмірінде болып жатқанның бәрін дұрыс қабылдаңыз.

. Оқушылардың мінез-құлқының, қарым-қатынасының, іс-әрекетінің себептерін көре білу.

. Есіңізде болсын, барлық балалар өздерінің істері мен іс-әрекеттерін мақұлдау қажеттілігін біледі.

2. Балаларда жазадан қорқуды тудыруы мүмкін мектеп өміріндегі жағдайларды болдырмаңыз.

3. Қуаныш, сенім, құрмет арқылы тәрбиелеуді үйреніңіз.

4. Кез-келген жастағы балаға бірлескен қызметтің субъектісі ретінде қарау.

5. Баланың қателік жіберуге, көңілді болуға, тапсырманы орындамау себептерін жазасыз қалдыруға және т. б. құқығын қабылдау.

6. Баланың ерекшеліктерін — оның даму деңгейін, талаптануын, түсініктерін және т. б. түсіну негізінде жеке көзқарасты жүзеге асыру.

7. Жетістік, эмоционалды әл-ауқат, мәдениет құндылықтары, білім және денсаулық атмосферасын құру.

8. Баланың оқуында, мінез-құлығында, қатынасында сәтсіздіктердің себебін іздеуде өз-өзіңізге сын көзбен қараңыз.

К сожалению, чувство любви или человеческой теплоты учителя к детям весьма редко появляется или проявляется на уроке. Между тем, А. Маслоу в книге «Новые рубежи человеческой природы» (1994) вводит понятие — «ЛЮБЯЩЕЕ ВОСПРИЯТИЕ». Он пишет, что любящее восприятие между родителями и детьми, учителями и учащимися порождает формы знания, которые недоступны без любви. Такое восприятие порождает интерес, очарованность и, благодаря этому, большое терпение на протяжении долгих часов наблюдения. Всмотривание в ребенка, вслушивание само по себе становится глубоко увлекающей их деятельностью. Для человека, который не любит, это едва ли возможно — это бы наскучило быстро. Когда человека любят, говорит А. Маслоу, это позволяет ему раскрыться, сбросить свои защиты, позволить себе быть обнаженным — психологически и духовно, не только физически. Это позволяет увидеть себя вместо того, чтобы прятаться.

Оқуға деген қызығушылықты ояту және дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауда төмендегілерді ескеру қажет

- 1. Танымдық қызығушылықтың дамуына оқушының өзінше іздеу және жаңа білімді "ашу" процесіне қатысатын және проблемалық сипаттағы мәселелерді шешетін оқытуды ұйымдастыру ықпал етеді.
- 2. Оқу еңбегі әр түрлі болған кезде қызығушылық тудырады. Ал монотонды ақпарат және бірыңғай әрекеттер тез ішпыстырады.
- 3. Зерттелетін пәнге деген қызығушылықтың пайда болуы үшін осы тақырыпты және оның жеке бөлімдерін зерттеудің қажеттілігін, маңыздылығын, орындылығын түсіну қажет.
- 4. Жаңа материал бұрын үйренген біліммен неғұрлым көп байланысты болса, оқушылар үшін соғұрлым қызықты болады.
- 5. Тым қиын да, тым жеңіл де материал қызығушылық тудырмайды. Оқыту қиын, бірақ мүмкіндік жететіндей болуы керек.
- 6. Оқушының жұмысы неғұрлым жиі тексеріліп, бағаланса (оның ішінде өзі де), оған жұмыс істеу қызықты болады.

Оқушылардың танымдық белсенділігінің дамуына **жағымды эмоционалды атмосфера** ықпал етеді. Сыныптағы эмоционалды атмосфера, ең алдымен, танымдық атмосферамен байланысты. Мұғалімнің қолдауымен және ынталандыруымен болатын дұрыс әрекеттер, кеңестер, оқушылардың тақырыпты, мәселелерді талқылауға қатысуға тырысуы олардың жетістікке жетуіне ықпал етеді және алған білімі мен іс-әрекеттерін шоғырландырып қана қоймай, әрі қарай оқуға қолайлы жағдай туғызады: сәттілік сәттілікке әкеледі, сәтсіздік сәтсіздікке әкеледі.

**Назарларыңызға
рахмет**

